

PROEFSCHRIFTSAMENVATTINGEN

► Transferring knowledge about sex and gender: Dutch case studies

Utrecht: Universiteit Utrecht, 2010
ISBN 978-94-6103-005-4
285 blz.

Sinds de jaren zeventig heeft Vrouwenstudies zich in Nederland ontwikkeld tot een duidelijk omliggend gebied van onderzoek en onderwijs. Toch ervaren veel beoefenaars van Vrouwenstudies een discrepantie tussen hun ambities om kennis over sekse en gender in de samenleving te laten gelden en de mate waarin die kennis daadwerkelijk wordt gebruikt. Deze zogenaamde Vrouwenstudieskenniskloof vormt het uitgangspunt van mijn proefschrift.

Omdat er weinig bekend is over de redenen voor het ervaren gebrek aan overdracht en integratie van Vrouwenstudieskennis, heb ik vier cases onderzocht waarin kennis uit Vrouwen- en Genderstudies kon doordringen in praktijken zowel binnen als buiten de academie: de opleiding van artsen, het personeelsbeleid van Nederlandse universiteiten, de samenstelling van de Nederlandse Canon en de maatschappelijke activiteiten van afgestudeerden. Met mijn proefschrift beoog ik bij te dragen aan een beter begrip van de manier waarop kennisoverdracht plaatsvindt en aan een beter inzicht in de factoren die de integratie van sekse- en genderkennis beïnvloeden.

Het theoretische kader voor mijn onderzoek heb ik ontleend aan de kennissociologie, namelijk kennisutilisatietheorieën, feministische wetenschapsstudies en Mode 2. Kennisutilisatietheorieën wijzen concrete factoren aan, in het bijzonder de interacties tussen kennisproducenten en -gebruikers, die op

de integratie van kennis in de maatschappij van invloed kunnen zijn. Feministische wetenschapsstudies richten zich vooral op de sociaal-politieke context die kennisproductie beïnvloedt en vragen aandacht voor de machtsaspecten van kennis(overdracht), ook in de relaties tussen de actoren. Mode 2 benadrukt de wederzijdse relaties tussen wetenschap en samenleving en vat kennis op als kennisproducten en als academisch opgeleide mensen ofwel 'belichaamde kennis'. Door het combineren van deze theoretische benaderingen hoop ik met mijn proefschrift ook een bijdrage te leveren aan het verbete-

ren van theorieën over kennisoverdracht en -integratie.

In mijn onderzoek concludeer ik dat kennisoverdracht, ook wel aangeduid als 'knowledge transfer' of 'innovatie', een interactief en politiek proces is, waarin verschillende factoren en interventies een rol spelen. Het is geen lineair proces en het houdt een wisselwerking in tussen producenten en gebruikers, waarbij kennisintegratie niet alleen tijdens de toepassingsfase, maar ook in de fasen van kennisproductie en -disseminatie plaatsvindt. Door deze meerdimensionale opvatting van kennisintegratie is het mogelijk om meer integratie van Vrouwenstudieskennis in de maatschappij waar te nemen. Een duurzame en intense relatie tussen wetenschappers, kennisgebruikers en intermediaire actoren blijkt bovendien een van de factoren met een positief effect op kennisintegratie. Zo bevorderde de langdurige interactie tussen Vrouwenstudiesonderzoekers en (universitaire) beleidsmakers de integratie van kennis over vrouwen in de wetenschap in het Aspasia-programma. Om een betere kennisbenutting te realiseren zouden Vrouwenstudiesbeoefenaars vanaf het begin maatschappelijke partners moeten betrekken bij de opzet van hun wetenschappelijk onderzoek.

Een volgende conclusie is dat de Vrouwenstudieskenniskloof in werkelijkheid kleiner is dan in de perceptie van veel Vrouwenstudiesbeoefenaars. Wanneer je bedenkt dat er verschillende types van kennisintegratie mogelijk zijn en dat kennis niet alleen bestaat uit kennisproducten, maar ook functioneert als belichaamde kennis, ontstaat er een positiever beeld van het gebruik van Vrouwenstudieskennis. Dan vindt kennisintegratie namelijk ook plaats wanneer theorieën of concepten niet volledig worden geïntegreerd in maatschappelijke praktijken. Want zelfs wanneer kennis wordt geïntegreerd op een gedepoliteerde manier, blijken beleidspraktijken

te kunnen veranderen. In het Aspasia-programma troffen beleidsmakers bijvoorbeeld maatregelen voor de positieverbetering van vrouwen in de wetenschap zonder meteen voorvechters te worden van gendergelijkheid. In dezelfde denktrant is de betekenis van Vrouwenstudies voor haar afgestudeerden op te vatten als kennisvalorisatie, dat wil zeggen, de creatie van maatschappelijke en economische waarde. Uit mijn interviews blijkt namelijk dat Vrouwenstudiesafgestudeerden als *change agents* met een genderbril fungeren. Ook valorisatie van Vrouwenstudieskennis mag dus worden begrepen als een vorm van kennisintegratie.

Een laatste belangrijke conclusie vind ik dat machtsaspecten duidelijk een rol spelen in processen van kennisoverdracht. Deze machtswerking verdwijnt niet door kennisoverdracht anders te conceptualiseren. Zowel de machtsverhoudingen tussen betrokkenen als de partijdigheid van kennis hebben invloed op kennisintegratie. Die invloed is soms positief en soms negatief, zo bleek uit mijn casestudies. Zo lijkt een positieve invloed te zijn uitgegaan van de relatief machtige positie van de leidster van het project ter integratie van Genderstudies in het medisch curriculum. Haar toegang tot de nationale gremia waarin men zich bezighoudt met medisch onderwijs, was cruciaal om curricula gendersensitiever te maken. Een negatieve invloed werd zichtbaar in de Canon-case waar de canoncommissie kennis uit Vrouwengeschiedenis te politiek en te specifiek vond; dit heeft de kennisintegratie belemmerd. Een deel van de ervaren kenniskloof is dus het gevolg van machts effecten. Daarom pleit ik ervoor machtsverhoudingen te betrekken in theorieën en verklaringen voor het succes of falen van kennisoverdracht.

Jeannette van der Sanden